

ارزیابی درونی، ابزاری برای سنجش کیفیت گروه‌های آموزشی دانشگاه‌ها*

دکتر ناصر برک‌پور**

چکیده

ارزیابی درونی یکی از روش‌های سنجش کیفیت در آموزش عالی است که با استفاده از عوامل، معیارها و شاخص‌های مختلف به ارزیابی کیفیت آموزشی می‌پردازد. ارزیابی درونی گروه شهرسازی دانشگاه هنر در طول دوره ۱۳۷۸-۱۳۸۵ بر اساس بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزشی گروه شامل رسالت‌ها و اهداف گروه، مدیریت و سازماندهی، هیئت علمی، دانشجویان، فرایند تدریس و یادگیری، دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی، امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی و سرانجام پژوهش انجام شده است. نتایج نهایی تحقیق نشان می‌دهد، کیفیت گروه آموزشی شهرسازی در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد، اما وضعیت گروه با سطح مطلوب فاصله دارد. در نهایت اقداماتی به منظور بهبود کیفیت گروه در سطوح نهادی مسئول شامل گروه، دانشکده، دانشگاه و وزارتخانه ارائه شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

واژگان کلیدی: ارزیابی درونی، آموزش عالی، گروه شهرسازی، هیئت علمی، دانشجویان

** مقاله حاضر براساس مطالعات و یافته‌های طرح ارزیابی درونی گروه شهرسازی دانشگاه هنر (۱۳۸۵-۱۳۸۶) نوشته شده است. این پژوهش با حمایت مسئولان محترم سازمان سنجش کشور و معاونت آموزشی دانشگاه هنر انجام شده است.

** استادیار و مدیرگروه شهرسازی دانشگاه هنر (مسئول مکاتبات: [Email: barakpur@yahoo.com](mailto:barakpur@yahoo.com))

مقدمه

فرایند ارزیابی عملکرد به منظور بررسی و سنجش عملکرد نهادها، سازمان‌ها و افراد صورت می‌گیرد و هدف نهایی آن بهبود و ارتقای عملکرد و در نتیجه افزایش کارایی، اثربخشی، پاسخ‌گویی و رضایت عمومی است. به طور کلی، هر سازمان یا نظامی برای آگاهی از میزان مطلوبیت فعالیت‌ها و نتایج عملکرد خود در محیط‌های پیچیده و پویا نیازمند ایجاد سیستم‌های مناسب کنترل و ارزیابی عملکرد است؛ زیرا عدم ارتباط با محیط درونی و بیرونی سازمان موجب ناکارآمدی سازمان و نارضایتی از عملکرد آن خواهد شد.

بیش از ده سال از اولین کوشش‌ها در زمینه انجام ارزیابی کیفیت در آموزش عالی ایران می‌گذرد. در حال حاضر، مهم‌ترین نهادهای مسئول انجام ارزیابی کیفیت آموزش عالی در ایران شامل دفتر نظارت و ارزیابی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، مرکز مطالعات، تحقیقات و ارزشیابی سازمان سنجش و مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی است (بازرگان، ۱۳۸۶). از ابتدای دهه ۱۳۸۰ تاکنون طرح ارزیابی درونی در بسیاری از گروه‌های آموزشی دانشگاه‌ها به اجرا درآمده است. هدف اصلی از انجام طرح ارزیابی درونی در دانشگاه‌های کشور، ارتقای کیفیت آموزش در گروه‌های آموزشی از طریق شناسایی و تقویت نقاط قوت و برطرف کردن نقاط ضعف و کمبودهای موجود است. در این طرح، سنجش عوامل اصلی و مؤثر در نظام آموزشی با استفاده از ملاک‌ها و نشانگرهای مختلف صورت می‌گیرد. طرح ارزیابی درونی گروه شهرسازی دانشگاه هنر، در چارچوب تلاش‌های فوق، در فاصله زمانی ۱۳۸۶-۱۳۸۵ تهیه شده است و داده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری‌شده از سال ۱۳۷۸ تا سال ۱۳۸۵ را در بر می‌گیرد.

ارزیابی رشته شهرسازی و گروه‌های آموزشی آن در دانشگاه‌های کشور به چند دلیل اهمیت و ضرورت فراوان دارد. نخست، رشته شهرسازی در مقایسه با بسیاری از رشته‌های دانشگاهی در کشور، رشته‌ای نوپا و جدید است؛ به ویژه در مقطع کارشناسی، حدود ۱۰ سال از تأسیس این رشته می‌گذرد؛ از این رو، هنوز تصویر دقیقی از چگونگی کیفیت، عملکرد و تأثیر این رشته شکل نگرفته است. عامل دیگر، به گستره وسیع تأثیرگذاری و ماهیت بین‌رشته‌ای شهرسازی باز می‌گردد. شهرسازی به دلیل ماهیت بین‌رشته‌ای خود با بسیاری از دانش‌ها و رشته‌های دیگر درآمیخته است و از این رو، آموزش در این رشته با ابهام‌ها و تفسیرهای متفاوت همراه است. سرانجام می‌توان به رشد بسیار سریع این رشته در دانشگاه‌های کشور و در مقاطع گوناگون اشاره کرد و این نیز ریشه در رشد شتابان شهرنشینی کشور، افزایش سریع تعداد شهرهای کشور و در نتیجه نیاز جامعه به متخصصان این رشته دارد. همه این عوامل

نشان‌دهنده اهمیت ارزیابی رشته شهرسازی به منظور شناسایی ضعف‌ها و کمبودهای آموزشی و کمک به برطرف کردن آنهاست.

مقاله حاضر شامل دو بخش کلی است. در بخش اول که به مفاهیم پایه و مبانی نظری اختصاص دارد؛ پس از ارائه تعاریف اساسی از مفهوم و ابعاد مختلف ارزیابی، جنبه‌های مختلف ارزیابی درونی و ارزیابی بیرونی در آموزش عالی بررسی شده است. بخش دوم مقاله به ارائه نتایج ارزیابی درونی گروه شهرسازی دانشگاه هنر اختصاص دارد. در این بخش، ابتدا روش تحقیق شامل زیرجامعه‌های آماری تحقیق، نحوه جمع‌آوری داده‌ها و همچنین روش تجزیه و تحلیل داده‌ها معرفی شده است. سپس خلاصه نتایج حاصل از بررسی عوامل اصلی ارزیابی درونی گروه ارائه شده و در نهایت با استفاده یافته‌های تحقیق، پیشنهادهایی به منظور بهبود کیفیت گروه مطرح شده است.

مفاهیم و تعاریف پایه ارزیابی

ارزیابی عملکرد و مفاهیم هم‌پیوند با آن نظیر اندازه‌گیری و سنجش عملکرد، مدیریت عملکرد، برآورد عملکرد و ارزشیابی عملکرد، فرایندی است که بر اساس آن اقداماتی به منظور بررسی و قضاوت در باره عملکرد افراد و سازمان‌ها صورت می‌گیرد و هدف نهایی آن بهبود و ارتقای عملکرد است. ارزیابی عملکرد در واقع بخشی از نظام مدیریت عملکرد محسوب می‌شود؛ زیرا مدیریت عملکرد بر اساس نتایج ارزیابی و با استفاده از سازوکارهای مناسب، زمینه‌های بهبود عملکرد را فراهم می‌سازد (برک‌پور، ۱۳۸۲، ۹۱؛ اف. اس. ای، ۲۰۰۲).

ارزیابی عملکرد در بخش عمومی و بخش خصوصی متفاوت است. موفقیت و هدف بخش خصوصی در افزایش سود خلاصه می‌شود؛ در حالی که هدف نهایی بخش عمومی (دولتی و غیردولتی) ارائه خدمات و افزایش رفاه جامعه است. با توجه به متفاوت بودن اهداف سازمان‌های عمومی با خصوصی، ارزیابی عملکرد آنها نیز با یکدیگر تفاوت‌هایی دارد. در بخش خصوصی، ارتباط مستقیم و روشن میان داده‌ها و ستانده‌ها برقرار است و اهداف بخش به سادگی با ستانده‌ها انطباق می‌یابد؛ بدین ترتیب، که سازمان مورد نظر با استفاده از منابع انسانی، پول و مواد خام (داده‌ها) به میزان مشخصی از فروش و جلب مشتری ستانده‌ها می‌رسد و هدف آن (سودآوری) تحقق می‌یابد، اما در بخش عمومی، لایه‌ای دیگر به عناصر سه‌گانه هدف، داده و ستانده اضافه می‌شود و آن، بازده کار یا آثار غیرمستقیم و درازمدت عملکرد است. بازده و آثار غیرمستقیم عملکرد، برخلاف بخش خصوصی، که در آن چندان مورد

توجه قرار نمی‌گیرد، در بخش عمومی به دلیل اهداف آرمانی و پوشش فراگیر مشتریان آن، که کل جامعه‌اند، اهمیت فراوان می‌یابد.

هدف نهایی ارزیابی عملکرد، همان‌گونه که اشاره شد، بهبود و ارتقای عملکرد است؛ از این رو، نظام ارزیابی عملکرد باید به نحوی طراحی و اجراء شود که قادر به تأمین هدف یادشده باشد. براین اساس، هر نظام اثربخش اندازه‌گیری و ارزیابی عملکرد باید دارای ویژگی‌های زیر باشد (قبادیان^۱، ۱۹۹۴، ۵۰؛ هتری، ۱۹۹۸، ۲).

- شامل مجموعه‌ای از سنجه‌ها برای مقتضیات سطوح مختلف سازمانی باشد؛
- ابعاد کارآیی و اثربخشی عملکرد را دربرگیرد؛
- دارارای قابلیت مقایسه عملکردها باشد، به نحوی که بتوان عملکرد واحدهای سازمانی یا سازمان‌های مختلف را با هم مقایسه کرد؛
- وسیله تعیین توازن میان ابعاد مختلف عملکرد را فراهم سازد؛
- دارای سنجه‌های کمی و کیفی باشد؛
- دارای فلسفه‌ای باشد که اندازه‌گیری را به عنوان فرایند مداوم و رو به تکامل تلقی کند.

ارزیابی در حوزه آموزش عالی، یک فرایند تحلیل سیستماتیک و انتقادی است که به قضاوت‌ها و توصیه‌هایی در زمینه کیفیت نهادها یا برنامه‌های آموزش عالی منجر می‌شود. این نوع ارزیابی به طور معمول از دو طریق ارزیابی درونی و ارزیابی بیرونی به شرح زیر صورت می‌گیرد (ولاسکنو^۲، ۲۰۰۷، ۵۶؛ کمپبل^۳، ۲۰۰۲؛ هاروی^۴، ۲۰۰۲):

ارزیابی درونی: ارزیابی درونی شامل جمع‌آوری سیستماتیک داده‌ها در مورد تشکیلات اجرایی، پرسش از دانشجویان و دانش‌آموختگان و انجام مصاحبه با مدرسان و دانشجویان است و به گزارش بررسی منجر می‌شود. ارزیابی درونی یک تصویر نهادی جمعی و فرصتی برای بهبود کیفیت است. گزارش حاصل بیشتر در خدمت جمع‌آوری اطلاعات برای گروه مسئول ارزیابی بیرونی است. با توجه به ماهیت ارزیابی درونی، این گرایش در آثار مرتبط وجود دارد که این نوع ارزیابی را با مفهوم خود - ارزیابی یکسان بدانند. در برخی از متون این دو مفهوم مترادف هم به کار می‌روند و ارزیابی درونی در آنها به عنوان شکل کوتاه خود - ارزیابی قلمداد می‌شود؛ زیرا ارزیابی درونی، فرایندی است که از سوی یک نهاد برای اهداف خاص خود اجراء می‌شود.

1. Ghobadian
2. Hatry
3. Vlasceanu
4. Campbell
5. Harvey

ارزیابی بیرونی: ارزیابی بیرونی به طور معمول به دو معنا به کار می‌رود: نخست، مفهوم عام آن است که در مورد بیشتر انواع بررسی و تحقیق مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این معنا، ارزیابی بیرونی، اصطلاح فراگیری است که انواع پایش کیفیت، سنجش، ارزشیابی و مانند اینها را در بر می‌گیرد. در معنای دیگر، ارزیابی بیرونی، فرایندی است که طی آن از افرادی بیرون از یک سازمان یا یک برنامه برای ارزیابی کیفیت یا استانداردها استفاده می‌شود؛ به بیان دیگر، در ارزیابی بیرونی، ارزیابی کیفیت یک واحد از سوی گروهی از متخصصان برگزیده که با واحد مورد ارزیابی ارتباطی ندارند، انجام می‌شود. ارزیابی بیرونی از دید یونسکو، فرایندی است که از طریق آن، یک مؤسسه تخصصی به جمع‌آوری داده‌ها، اطلاعات و مدارک در باره یک سازمان، واحد ویژه‌ای از یک سازمان و یا یکی از فعالیت‌های اصلی یک سازمان می‌پردازد تا گزارشی درباره کیفیت آن تهیه کند. ارزیابی بیرونی که تیمی از متخصصان و ناظران بیرونی آن را انجام می‌دهند، نیازمند سه دسته عملیات است: الف) تحلیل گزارش خود-ارزیابی، ب) بازدید محل، پ) تهیه پیش‌نویس گزارش ارزیابی.

به عقیده لاو (۱۹۹۱، ۹)^۱ در کتاب ساختن سازمان‌ها از درون، در سال‌های دهه هشتاد به بعد نوعی تحول اساسی در حوزه ارزیابی اتفاق افتاده و آن گذار از ارزیابی بیرونی به ارزیابی درونی بوده است. علت اصلی این تحول، به رسمیت شناختن ارزیابی درونی به عنوان جزء اساسی فرایند مدیریت و تبدیل آن به ابزاری کارآمد برای مدیران است. به عقیده او، ارزیابی درونی، فرایند استفاده از پرسنلی است که مسئولیت ارزیابی برنامه‌ها و موضوعات دارای ارتباط مستقیم با مدیریت سازمان را دارند.

ارزیابی درونی گروه شهرسازی دانشگاه هنر

خلاصه وضعیت گروه شهرسازی

گروه شهرسازی دانشگاه هنر در سال ۱۳۷۸ پس از اخذ مجوز از شورای گسترش آموزش عالی تأسیس شده است. در اولین سال تشکیل رشته شهرسازی، ۲۶ دانشجو در دوره کارشناسی این رشته پذیرفته شدند. در این سال، دانشجویان تنها به صورت روزانه پذیرش شدند. در سال ۱۳۷۹ پس از تشکیل رشته معماری در دانشگاه و پذیرش دانشجو در این رشته، دانشکده معماری و شهرسازی در دانشگاه تأسیس شد. این دانشکده تاکنون (سال تحصیلی ۸۷-۱۳۸۶) به پذیرش دانشجو مبادرت ورزیده است. در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ دانشکده معماری و شهرسازی علاوه بر دانشجویان روزانه، اقدام به پذیرش دانشجوی شبانه کرده است. در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴

پذیرش دانشجویان نسبت به سال قبل از آن تقریباً به دو برابر افزایش یافت و حدود ۶۰ دانشجو پذیرفته شدند. جدول «تحوالات گروه آموزشی شهرسازی» را در سال‌های اخیر نشان می‌دهد. لازم به توضیح است که پذیرش دانشجو در رشته شهرسازی تا زمان انجام این تحقیق فقط در دوره کارشناسی صورت گرفته است.

جدول تحولات گروه آموزشی شهرسازی

سال تحصیلی	تعداد اعضای هیئت علمی	تعداد استادان حق‌التدریس	تعداد دانشجوی کارشناسی
۱۳۷۸-۷۹	۴	۱۰	۲۶
۱۳۷۹-۸۰	۵	۱۱	۲۵
۱۳۸۰-۸۱	۶	۹	۱۸
۱۳۸۱-۸۲	۶	۶	۲۱
۱۳۸۲-۸۳	۷	۷	۲۵
۱۳۸۳-۸۴	۵	۷	۳۵
۱۳۸۴-۸۵	۶	۱۰	۶۱

روش پژوهش و چگونگی انجام ارزیابی درونی گروه شهرسازی

از نظر روش‌شناسی عام پژوهش‌ها، تحقیق حاضر با توجه به محتوا و اهداف آن، در زمره تحقیقات ارزیابی قرار می‌گیرد. هدف اصلی این نوع تحقیقات، ارزیابی سازمان‌ها، برنامه‌ها، قوانین و انواع مختلف فعالیت‌هاست. برخی از محققان همچون بیکر (۱۳۷۷، ۳۴۱) تحقیقات ارزیابی را نه به عنوان نوعی روش‌شناسی انجام تحقیق، بلکه به عنوان نوعی تحقیق با اهداف خاص طبقه‌بندی می‌کنند. به طور کلی، رشد تحقیقات ارزیابی از دهه ۱۹۷۰ و همپای افزایش برنامه‌های مداخله اجتماعی بوده است. از آنجا که برنامه‌های اجتماعی پرهزینه بوده و غالباً از بودجه عمومی تأمین می‌شدند ناگزیر باید کارایی آنها نیز تأمین می‌شد. همین موضوع محرک رشد تحقیقات ارزیابی بود. با ظهور این‌گونه تحقیقات، از آنها برای پیش‌بینی آثار برنامه‌ها قبل از اجراء (ارزیابی پیش‌برنامه) و ارزیابی پیشرفت برنامه‌ها در ضمن اجراء (ارزیابی برنامه جاری) استفاده می‌شود.

هدف اصلی ارزیابی درونی گروه شهرسازی، بررسی کیفیت فعالیت‌های گروه آموزشی شهرسازی به منظور فراهم آوردن مقدمات لازم برای برنامه‌ریزی و ارتقای کیفیت گروه است. اهداف ویژه ارزیابی نیز به شرح زیر مورد توجه قرار گرفته است:

۱. تصریح و شفاف کردن رسالت و اهداف گروه آموزشی شهرسازی

۲. تعیین عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهای مناسب برای ارزیابی درونی گروه آموزشی شهرسازی

۳. اجرای ارزیابی درونی در گروه آموزشی شهرسازی

۴. تعیین میزان مطلوبیت مؤلفه‌های عمده تشکیل دهنده کیفیت گروه آموزشی شهرسازی

۵. تعیین وضعیت موجود گروه شهرسازی و مقایسه آن با وضعیت مطلوب گروه و ارائه پیشنهادهای لازم به منظور بهبود وضعیت موجود و رسیدن به وضعیت مطلوب.

در ارزیابی درونی گروه شهرسازی، داده‌های مورد نیاز از کلیه عناصر مورد مطالعه جمع‌آوری شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در تحقیق حاضر متشکل از سه زیر جامعه در گروه آموزشی شهرسازی به علاوه مدیر کتابخانه تخصصی دانشکده است؛ زیرجامعه‌های مورد مطالعه این پژوهش عبارت‌اند از: (سازمان سنجش آموزش کشور، ۱۳۸۰ و دانشگاه صنعتی امیرکبیر، ۱۳۸۱):

۱. مدیر گروه (مدیر فعلی و مدیران قبلی)

۲. هیئت علمی

۳. دانشجویان

۴. مدیر کتابخانه تخصصی دانشکده

از میان زیرجامعه‌های مورد مطالعه، در مورد مدیر گروه، اطلاعات مورد نیاز از مدیران گروه در سه مقطع (مدیر گروه فعلی و مدیران قبلی) جمع‌آوری شده است. جمع‌آوری اطلاعات از اعضای هیئت علمی به صورت تمام‌شماری بوده است. فقط در مورد دانشجویان، نمونه‌گیری انجام شده است. در مجموع با صرف‌نظر از دانشجویان ورودی جدید (سال اول) و با کاربرد فرمول محاسبه تعداد نمونه مورد نیاز در نرم‌افزار ارزیابی درونی، از ۶۱ دانشجو اطلاعات جمع‌آوری شده است.

گردآوری داده‌ها از زیرجامعه‌های مورد مطالعه با استفاده از پرسشنامه صورت گرفته است:

■ پرسشنامه‌های اعضای هیئت علمی: شامل دو دسته پرسشنامه است. پرسشنامه‌های الف و ب برای سنجش و تصریح اهداف گروه و پرسشنامه بعدی برای بررسی وضعیت اعضای هیئت علمی، مدیریت و سازماندهی گروه، پژوهش، امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی، فرایند تدریس - یادگیری و دوره‌های آموزشی مورد اجراء طراحی و تدوین شده است؛

■ پرسشنامه دانشجویان: عوامل مورد ارزیابی در این پرسشنامه شامل دانشجویان، مدیریت و سازماندهی گروه، مدیر گروه، هیئت علمی، فرایند تدریس - یادگیری، دوره‌های آموزشی و امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی است؛

■ پرسشنامه مدیر گروه: با توجه به محدود بودن زیرجامعه مدیر گروه، انعطاف‌پذیری و نیز امکان گردآوری اطلاعات کامل، از پرسشنامه با سؤالات باز استفاده شده است. سؤال‌های این پرسشنامه، علاوه بر سنجش عامل مدیریت و سازماندهی، برای آگاهی از وضعیت کل گروه (کلیه عوامل مورد ارزیابی) طراحی و تدوین شده است؛ همچنین مدیر گروه شهرسازی در زمان انجام این ارزیابی و مدیران گروه در دو دوره قبل از آن مورد توجه قرار گرفته‌اند و پرسشنامه بین آنان توزیع شده است؛

■ پرسشنامه مدیر کتابخانه: به منظور بررسی امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی، مدیر کتابخانه تخصصی دانشکده، پرسشنامه را تکمیل کرده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار ارزیابی درونی استفاده شده است (سازمان سنجش آموزش کشور، ۱۳۸۴). در این نرم‌افزار، دو گزینه «میانگین میانگین‌ها» و «میانگین پرسش‌ها» طراحی شده است که تجزیه و تحلیل داده‌ها را در طیف ۱ تا ۵ انجام می‌دهد. در روش میانگین میانگین‌ها روند حرکت از پرسش به نشانگر، از نشانگر به ملاک و از ملاک به عامل است. در روش میانگین پرسش‌ها، روند حرکت از پرسش به نشانگر، از پرسش به ملاک و از پرسش به عامل است. بعد از انجام عملیات آماری با استفاده از نرم افزار، کمیته ارزیابی درونی به تفسیر نتایج اطلاعات در طیف سه قسمتی مطلوب، نسبتاً مطلوب و نامطلوب پرداخته است. در این طیف، مقادیر ۰ تا ۲/۳۳ به عنوان وضعیت نامطلوب، مقادیر ۲/۳۳ تا ۳/۶۶ به عنوان وضعیت نسبتاً مطلوب و مقادیر ۳/۶۶ تا ۵ به عنوان وضعیت مطلوب قلمداد شده‌اند.

یافته‌ها و نتایج ارزیابی درونی گروه شهرسازی

در ارزیابی درونی گروه شهرسازی عوامل زیر مورد بررسی قرار گرفته است:

- رسالت‌ها و اهداف
 - مدیریت و سازماندهی گروه
 - هیئت علمی
 - دانشجویان
 - فرایند تدریس و یادگیری
 - دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی
 - امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی
 - پژوهش
- در ادامه، نتایج تحقیق در مورد هر یک از عوامل فوق در دو قسمت شامل «توصیف» و «تحلیل، تفسیر و قضاوت» ارائه می‌شود.

رسالت‌ها و اهداف

توصیف

در حال حاضر، رسالت گروه شهرسازی به تفکیک رسالت آموزشی، رسالت پژوهشی و رسالت خدماتی تدوین شده است. به منظور بررسی و ارزیابی چگونگی رسالت‌ها و اهداف گروه آموزشی، دو ملاک مشخص مورد توجه قرار گرفته است: نخست، وجود اهداف تدوین شده در گروه آموزشی شهرسازی و دوم، جامعیت و صراحت اهداف.

تحلیل، تفسیر و قضاوت

امتیاز حاصل از تحلیل نشانگرها و ملاک‌های تعیین شده نشان می‌دهد، وضعیت عامل رسالت‌ها و اهداف در سطح مطلوب قرار دارد. امتیاز نهایی این عامل هم بر حسب میانگین میانگین‌ها و هم بر حسب میانگین پرسش‌ها معادل ۴ به دست آمده است؛ به عبارت دیگر، گروه شهرسازی از نظر وجود مجموعه‌ای مدون و مستند با عنوان رسالت‌ها و اهداف که تعیین کننده جهت‌گیری اقدامات آن هستند، در وضعیت مطلوبی است؛ همچنین این اهداف با جامعیت و صراحت در سه حوزه آموزشی، پژوهشی و عرضه خدمات تخصصی تدوین شده‌اند.

مدیریت و سازماندهی گروه

توصیف

به منظور شناخت وضعیت ساختار سازمانی و مدیریت گروه شهرسازی، بررسی ملاک‌های متعدد از جمله برنامه‌های توسعه گروه و اعضای هیئت علمی، مصوبات داخلی گروه، سازوکارهای برنامه‌ریزی و ارزیابی، مشارکت اعضای هیئت علمی، بودجه و هزینه‌های گروه، سیاست‌های انتخاب و مسئولیت‌ها و اختیارات مدیر گروه، میزان استقلال گروه در برنامه‌ریزی، برنامه تشکیل جلسات گروه و چگونگی حضور اعضای گروه در آنها مورد توجه قرار گرفته است.

تحلیل، تفسیر و قضاوت

نتایج حاصل از تحلیل نرم‌افزاری نشان می‌دهد، وضعیت گروه از نظر ساختار سازمانی و مدیریت در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. امتیاز نهایی این عامل بر حسب میانگین میانگین‌ها معادل ۲/۶۴ و بر حسب میانگین پرسش‌ها معادل ۲/۷۵ به دست آمده است. تحلیل ملاک‌ها و نشانگرهای این عامل، حاکی است، برنامه‌ای برای توسعه گروه وجود دارد؛ هرچند که وضعیت اجرای آن نامشخص است، اما برنامه جذب

اعضای هیئت علمی متناسب با نیازهای گروه و معیارهای موجود نیست و وضعیت نامطلوبی دارد. آیین‌نامه‌های داخلی گروه و میزان رضایت اعضای هیئت علمی از آنها نسبتاً مطلوب برآورد شده است. سازوکارهای برنامه‌ریزی و ارزیابی فعالیت‌های گروه با استناد به انجام پروژه حاضر نسبتاً مطلوب است. میزان حضور اعضای هیئت علمی در برنامه‌ریزی و ارزیابی فعالیت‌های گروه در وضعیت مطلوب قرار دارد، اما انگیزه‌ها و الزامات بیرونی مناسبی برای شرکت اعضای هیئت علمی در برنامه‌ریزی و فعالیت‌های گروه وجود ندارد. در واقع، اعضاء بیشتر براساس تمایل و تعهد شخصی در این جلسات شرکت می‌کنند. از نظر بودجه و هزینه‌های گروه، با توجه به اینکه بودجه‌ای در اختیار گروه قرار نمی‌گیرد و گروه فاقد حداقل اختیارات است، وضعیت حاکم، نامطلوب است. سیاست‌های انتخاب، ویژگی‌ها، وظایف، مسئولیت‌ها و اختیارات مدیر گروه به صورت نامطلوب ارزیابی شده است. از میان نشانگرهای تعیین‌کننده این ملاک، وضعیت تدوین برنامه نیمسال تحصیلی و همچنین آیین‌نامه‌های وظایف و اختیارات مدیر گروه نسبتاً مطلوب است، اما سایر نشانگرها شامل سازوکار انتخاب و تغییر مدیر گروه، میزان تشکیل جلسات آموزشی و پژوهشی گروه و همچنین میزان حضور مدیر گروه در ساعت‌های مقرر، نامطلوب بوده است. علت این وضعیت عمدتاً ناشی از بعد مسافت محل دانشکده (کرج) نسبت به محل سکونت اعضای هیئت علمی (تهران) و محدود بودن خدمات حمل و نقل است. میزان اختیار اعضای هیئت گروه در تنظیم فعالیت‌های آموزشی گروه نامطلوب برآورد شده است. علت آن نیز در محدودیت اختیارات گروه در تدوین و اصلاح برنامه آموزشی مقرر است. برنامه تشکیل جلسات گروه و حضور اعضاء در آن مطلوب بوده است.

هیئت علمی

توصیف

در حال حاضر، گروه آموزشی شهرسازی دارای شش عضو هیئت علمی است که دارای مدرک دکترای تخصصی و به لحاظ مرتبه علمی، استادیار هستند. به منظور ارزیابی وضعیت هیئت علمی گروه، ملاک‌هایی همچون ترکیب و توزیع اعضای هیئت علمی، میزان حضور اعضای هیئت علمی در گروه، چگونگی تبادل تجربه میان اعضای هیئت علمی گروه، رضایت اعضای هیئت علمی از تسهیلات و خدمات اعطایی به آنان، آشنایی اعضای هیئت علمی گروه با یافته‌های جدید علمی و سرانجام برخورد اعضای هیئت علمی گروه با همکاران و دانشجویان بررسی شده است.

تحلیل، تفسیر و قضاوت

تحلیل داده‌ها و یافته‌ها نشان می‌دهد در مجموع وضعیت هیئت علمی گروه با در نظر گرفتن کلیه ملاک‌ها و نشانگرهای آن در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. امتیاز این عامل براساس میانگین میانگین‌ها معادل ۲/۵ و براساس میانگین پرسش‌ها معادل ۲/۶۱ به دست آمده است. گروه شهرسازی از نظر ترکیب و توزیع اعضای هیئت علمی در وضعیت نامطلوب قرار دارد؛ زیرا در حال حاضر، نسبت اعضای هیئت علمی به دانشجو حدود یک به سی است که مقدار آن از وضعیت استاندارد (یک به ده) بسیار دور و از وضعیت مطلوب (یک به هیجده) فاصله زیاد دارد، اما ویژگی‌های فردی اعضای هیئت علمی با توجه به اینکه کلیه آنان دارای مدرک تخصصی دکترا هستند، در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. میزان مشارکت اعضای هیئت علمی در برنامه‌ریزی فعالیت‌های گروه در سطح نسبتاً مطلوب برآورد شده است؛ زیرا میزان حضور اعضا در جلسات برنامه‌ریزی فعالیت‌ها بسیار خوب است، هرچند که برنامه منظم و مشخصی برای شرکت در جلسات وجود ندارد. میزان حضور اعضای هیئت علمی در گروه به منظور مشاوره با دانشجویان و رضایت دانشجویان از این وضع نامطلوب بوده است. علت آن نیز محدود بودن دسترسی دانشجویان، اعضای هیئت علمی اعلام شده است؛ البته در سال‌های اخیر، این وضعیت از طریق برنامه زمانی مشخص به نسبت دانشجویان بهبود یافته است. میزان شرکت اعضای هیئت علمی در سمینارهای داخلی نسبتاً مطلوب بوده است. میزان رضایت اعضای هیئت علمی از تسهیلات و خدمات اعطایی به آنان در زمینه‌های علمی، نسبتاً مطلوب و در زمینه‌های رفاهی نامطلوب اعلام شده است. وضعیت آشنایی اعضای هیئت علمی با یافته‌های جدید علمی رشته تخصصی خود مطلوب برآورده شده است. از نشانگرهای تعیین‌کننده این آشنایی، میزان شرکت اعضای در کنفرانس‌ها و سمینارهای تخصصی و نشانگر توانایی اعضای در زمینه زبان‌های خارجی مطلوب بوده است. توانایی اعضای برای کار با رایانه نسبتاً مطلوب برآورد شده است. در مورد چگونگی رابطه اعضای هیئت علمی با دانشجویان، میزان رضایت دانشجویان از آن، اندک اعلام شده است.

دانشجویان

توصیف

در سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵، در مجموع حدود ۱۸۰ دانشجوی کارشناسی در گروه آموزشی شهرسازی مشغول به تحصیل بوده‌اند. به منظور بررسی و ارزیابی وضعیت دانشجویان در این تحقیق، ملاک‌های متنوعی همچون توزیع و ترکیب دانشجویان، نحوه پذیرش و پیشرفت تحصیلی دانشجویان، رابطه دانشجویان با اعضای هیئت

علمی گروه، نظر دانشجویان در باره برنامه‌ها و فعالیت‌های گروه، میزان آگاهی دانشجویان از اهداف گروه، میزان تناسب دانشجویان با منابع گروه و در نهایت میزان خدمات و تسهیلات اعطایی به دانشجویان مورد توجه قرار گرفته است.

تحلیل، تفسیر و قضاوت

بررسی ملاک‌ها و نشانگرها حاکی است، وضعیت این عامل نسبتاً مطلوب است. امتیاز عامل برحسب میانگین میانگین‌ها، معادل ۲/۷۹ و برحسب میانگین پرسش‌ها معادل ۳/۲۷ برآورد شده است. ترکیب و توزیع دانشجویان وضعیت مطلوبی دارد؛ زیرا بخش عمده دانشجویان ساکن تهران و بومی هستند و تعداد دانشجویان شهرستانی درصد اندکی از کل را تشکیل می‌دهند؛ همچنین دانشجویان به لحاظ سنی و با توجه به اینکه بلافاصله پس از پایان دوره دبیرستان وارد دانشگاه شده‌اند، وضعیت مطلوب دارند. از نظر نحوه پذیرش دانشجویان، وضعیت موجود نسبتاً مطلوب ارزیابی شده است؛ زیرا با اینکه نسبت دانشجویان سهمیه‌ای به کل دانشجویان اندک است و این نسبت، توانایی علمی دانشجویان را نشان می‌دهد اما گروه آموزشی هیچ دخالتی در تعیین سیاست‌های کلی گزینش دانشجو ندارد؛ حتی در زمینه ظرفیت جذب دانشجویان نیز به صورت متمرکز تصمیم‌گیری می‌شود؛ از این رو، مقدار عددی این نشانگر (دخالت گروه در تعیین سیاست‌های کلی گزینش دانشجو) نامطلوب برآورد شده است.

از نظر پیشرفت تحصیلی دانشجویان گروه، وضعیت موجود مطلوب است و مقدار این ملاک، رقم بالایی (۴/۳۸ از ۵) را نشان می‌دهد. کلیه نشانگرهای تعیین‌کننده این ملاک از جمله معدل بالای دیپلم پذیرفته‌شدگان (حدود ۵۰ درصد بالای ۱۸)، درصد پایین افت و انصراف از تحصیل، میانگین پایین واحدهای مردودی دانشجویان و تعداد اندک ترم‌های مشروطی، وضعیت مطلوب دارند. وضعیت رابطه دانشجویان با اعضای هیئت علمی گروه، نامطلوب برآورد شده است. از نظر نشانگرهای تعیین‌کننده این ملاک، به جز میزان رضایت دانشجویان از اعضای هیئت علمی که نسبتاً مطلوب است، سایر نشانگرها از جمله میزان مراجعه دانشجویان به اعضای هیئت علمی برای مشاوره، میزان مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اعضای هیئت علمی و میزان تعامل دانشجویان با اعضای هیئت علمی غیر از ساعات مقرر، در وضعیت نامطلوب قرار دارد. نظر دانشجویان در باره برنامه‌ها و فعالیت‌های گروه نسبتاً مطلوب بوده است. در زمینه این ملاک، میزان رضایت دانشجویان از نظم موجود در فعالیت‌های گروه، نسبتاً مطلوب، اما رضایت آنان از نحوه انتخاب واحد، استاد، تنوع واحدها و غیره نامطلوب بوده است. همچنین میزان آشنایی و آگاهی دانشجویان از اهداف گروه، نسبتاً مطلوب ارزیابی شده است. از نظر تناسب دانشجویان با منابع اصلی گروه یعنی نیروی انسانی و امکانات فیزیکی و فضایی،

وضعیت موجود نامطلوب است؛ زیرا در وضع کنونی، نسبت دانشجویان به اعضای هیئت علمی (یک به سی) با سطح استاندارد و حتی سطح مطلوب فاصله زیاد دارد؛ همچنین کلاس‌ها، کارگاه‌ها و سایر فضاهای موجود پاسخ‌گوی نیاز دانشجویان رشته شهرسازی نیست. سرانجام رضایت دانشجویان از خدمات و تسهیلات اعطایی گروه به آنان نسبتاً نامطلوب بوده است.

فرایند تدریس و یادگیری

توصیف

در گروه شهرسازی، با توجه به ماهیت رشته شهرسازی که ترکیبی از مبانی نظری و روش‌های کاربردی است، از فضاهای آموزشی مختلف همانند کلاس، کارگاه و محیط شهری برای آموزش استفاده می‌شود؛ همچنین استفاده از ابزار کمک آموزشی نظیر رایانه، ویدئو پروژکتور و نرم‌افزارهای تخصصی در حال گسترش است. به منظور بررسی فرایند تدریس و یادگیری در گروه شهرسازی، چندین ملاک از جمله بررسی روش‌های تدریس اعضای هیئت علمی، میزان استفاده اعضای هیئت علمی از فناوری آموزشی در تدریس، چگونگی ارزیابی آموخته‌های دانشجویان و نحوه بازخورد نتایج ارزشیابی‌های پیشرفت تحصیلی به دانشجویان مورد توجه قرار گرفته است.

تحلیل، تفسیر و قضاوت

تحلیل نرم‌افزاری داده‌های مربوط به فرایند تدریس و یادگیری نشان می‌دهد، وضعیت گروه شهرسازی از نظر این عامل نسبتاً مطلوب است. امتیاز این عامل برحسب میانگین میانگین‌ها معادل $2/91$ و برحسب میانگین پرسش‌ها معادل $3/04$ به دست آمده است. روش‌های تدریس مورد استفاده اعضای هیئت علمی گروه در وضعیت نسبتاً مطلوب و متمایل به مطلوب ($3/36$) قرار دارد. بررسی نشانگرهای این ملاک نشان می‌دهد، وضعیت اکثر نشانگرها از جمله میزان آگاهی اعضای هیئت علمی از روش‌های تدریس متنوع، میزان شرکت اعضاء در کارگاه‌های روش تدریس، کاربرد روش‌های سنتی و جدید و میزان تناسب روش‌های مورد استفاده با محتوای درس نسبتاً مطلوب است؛ همچنین میزان استفاده اعضای هیئت علمی از طرح درس برای تدریس دروس مختلف، وضعیت مطلوب دارد. در مورد دو ملاک، میزان استفاده اعضای هیئت علمی از فناوری آموزشی در تدریس و همچنین ارزیابی آموخته‌های دانشجویان، بررسی نشانگرهای مختلف حاکی است وضعیت این دو ملاک نسبتاً مطلوب است، اما میزان رضایت دانشجویان از نحوه ارائه بازخورد نتایج ارزشیابی‌ها به آنان نسبتاً نامطلوب ($2/31$) است.

دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی

توصیف

گروه آموزشی شهرسازی در حال حاضر فقط دارای مقطع کارشناسی است و از سال ۱۳۷۸ تاکنون به طور مرتب دانشجوی پذیرفته است. دوره‌های کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی و طراحی شهری در صورت تأیید مراجع مربوط، به زودی ایجاد خواهند شد. به منظور سنجش و ارزیابی دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی گروه، ملاک‌هایی از جمله انطباق دوره‌های گروه با امکانات و منابع موجود، وضعیت ارزیابی از دوره‌ها و برنامه‌های گروه و همچنین ترکیب دروس گروه از نظر انطباق آنها با اصول برنامه‌ریزی مورد توجه و بررسی قرار گرفته است.

تحلیل، تفسیر و قضاوت

تحلیل داده‌های مربوط به نشانگرها و ملاک‌های تشکیل دهنده این عامل نشان می‌دهد، وضعیت گروه شهرسازی از نظر دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. امتیاز این عامل براساس میانگین میانگین‌ها معادل ۲/۷ و براساس میانگین پرسش‌ها معادل ۲/۵۵ به دست آمده است. رضایت اعضای گروه از امکانات و منابع گروه نسبتاً مطلوب اعلام شده است. در زمینه ارزیابی از برنامه‌های درسی و دوره آموزشی شهرسازی به برنامه حاضر استناد شده است؛ همچنین میزان مشارکت اعضای گروه در ارزیابی برنامه نسبتاً مطلوب بوده است. این وضعیت در مورد تناسب دروس نظری و عملی در برنامه دوره کارشناسی نیز حاکم است.

امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی

توصیف

گروه آموزشی شهرسازی با داشتن حدود ۱۸۰ دانشجوی دوره کارشناسی، دارای یک سایت کامپیوتر، یک کتابخانه تخصصی کوچک ویژه اعضای هیئت علمی و یک کتابخانه عمومی مشترک در سطح دانشکده است؛ همچنین دارای یک آنتلیه تخصصی برای هر دوره آموزشی و چندین کلاس نظری است. به منظور ارزیابی امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی گروه شهرسازی، ملاک‌هایی مانند سنجش فضاهای آموزشی و اداری گروه، وضعیت کتابخانه و سیستم اطلاع‌رسانی مورد استفاده گروه و سرانجام امکانات و خدمات رایانه‌ای گروه مورد توجه قرار گرفته است.

تحلیل، تفسیر و قضاوت

وضعیت کلی گروه از نظر امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی براساس تحلیل داده‌های مربوط به نشانگرها و ملاک‌ها نسبتاً مطلوب برآورد شده است. امتیاز این عامل براساس میانگین میانگین‌ها معادل ۲/۴۷ و براساس میانگین پرسش‌ها معادل ۲/۲۴ به دست آمده است. با اینکه وضعیت کلی این عامل نسبتاً مطلوب است اما ملاک‌ها و نشانگرهای تشکیل دهنده عامل، حاکی از نوسان شدید میزان مطلوبیت آنهاست. مهم‌ترین نقاط قوت این عامل در مورد کتابخانه و سیستم اطلاع‌رسانی با توجه به وجود متخصصان کتابداری در کتابخانه دانشکده و استفاده از سیستم رایانه‌ای برای نحوه استفاده از کتابخانه و منابع آن است. نقاط ضعف عمده نیز مربوط به کمبود فضای عمومی کتابخانه و عدم تناسب آن با تعداد دانشجویان و همچنین عدم استفاده از سیستم‌های باز در ارائه خدمات کتابخانه است. وضعیت گروه از نظر فضاهای آموزشی و اداری و تناسب آن با دوره کارشناسی نسبتاً مطلوب ارزیابی شده است، اما وضعیت گروه از نظر امکانات و خدمات رایانه‌ای نامطلوب بوده است. تقریباً کلیه نشانگرهای مربوط به این ملاک از جمله تناسب امکانات و خدمات رایانه‌ای با نیازهای اعضای گروه، میزان دسترسی به اینترنت، تعداد رایانه‌های موجود در گروه و تجهیز سایت رایانه‌ای، نامطلوب بوده است.

پژوهش

توصیف

در گروه شهرسازی، پژوهش‌های مرتبط با رشته معمولاً از طریق ارائه پیشنهاد طرح‌های مطالعاتی به معاونت پژوهشی دانشکده و دانشگاه و یا انجام سفرهای مطالعاتی صورت می‌گیرد. به منظور بررسی وضعیت پژوهش در گروه، دو ملاک اصلی مورد توجه قرار گرفته است: نخست، بررسی آثار و فعالیت‌های علمی و پژوهشی اعضای هیئت علمی و دانشجویان در قالب تألیف کتاب‌ها و مقاله‌ها یا حضور در سمینارها و نشست‌هاست؛ ملاک دوم، بررسی فرصت‌های مطالعاتی اعضای گروه است.

تحلیل، تفسیر و قضاوت

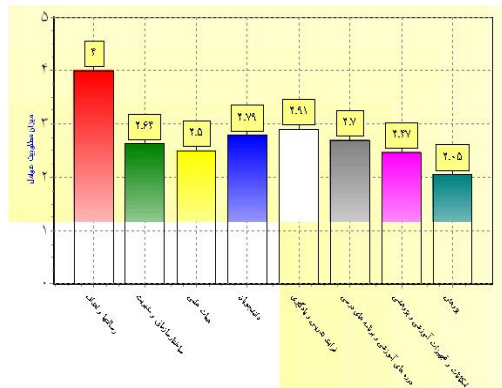
نتایج حاصل از تحلیل نرم افزاری داده‌ها نشان می‌دهد، عامل پژوهش در گروه شهرسازی از نظر میانگین میانگین‌ها در وضعیت نامطلوب و از نظر میانگین پرسش‌ها در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. امتیاز این عامل برحسب میانگین میانگین‌ها معادل ۲/۰۵ و برحسب میانگین پرسش‌ها معادل ۲/۶ به دست آمده است. وضعیت تعداد مقالات تألیفی و ترجمه شده از سوی اعضای هیئت علمی، مطلوب است؛

همچنین وضعیت تعداد کتاب‌های تألیف‌شده یا ترجمه‌شده، تعداد طرح‌های پژوهشی اجراشده و میزان مشارکت اعضای هیئت علمی گروه در سمینارهای داخلی و خارجی نسبتاً نامطلوب بوده است، اما وضعیت استفاده اعضای هیئت علمی از فرصت‌های مطالعاتی در وضع نامطلوب برآورد شده است.

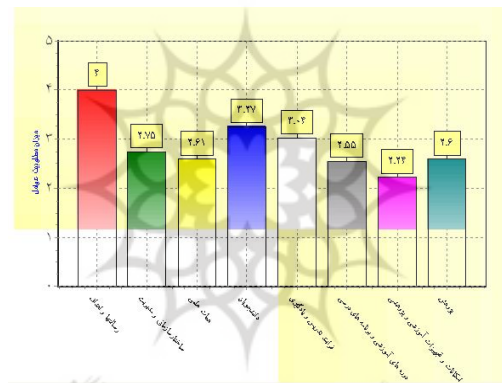
خلاصه یافته‌های ارزیابی درونی گروه شهرسازی

هدف اصلی ارزیابی فعالیت در هر سیستمی، از جمله آموزش شهرسازی در دانشگاه هنر، شناسایی نقاط قوت و ضعف سیستم و ارائه راهکارها و اقداماتی به منظور تقویت نقاط قوت و برطرف کردن نقاط ضعف است. شناسایی نقاط قوت و ضعف نیز مستلزم وجود معیارهایی است تا از طریق آن بتوان وضعیت عملکرد سیستم را ارزیابی کرد. در این تحقیق، رسالت‌ها و اهداف گروه آموزشی شهرسازی به عنوان معیار سنجش وضعیت و کیفیت آموزش به کار رفته است. پس از تدوین رسالت‌ها و اهداف گروه، مهم‌ترین عواملی که ابعاد مختلف نظام آموزشی در گروه شهرسازی را تعیین می‌کند، از میان عوامل پیشنهادی طراحان پروژه ارزیابی درونی انتخاب شده است؛ در واقع، به جز عامل دانش‌آموختگان، سایر عوامل پیشنهادی در این طرح مورد بررسی قرار گرفته‌اند تا تصویر جامعی از وضعیت آموزش در گروه شهرسازی به دست آید. علت نادیده گرفتن عامل دانش‌آموختگان، نو پا بودن این رشته است. به نحوی که برخی از نخستین دانشجویان ورودی در این رشته، هنوز فارغ‌التحصیل نشده‌اند و امکان ارزیابی مناسبی از آنان وجود ندارد. پس از انتخاب عوامل اصلی ارزیابی و همچنین ملاک‌ها و نشانگرهای هر عامل، طراحی پرسشنامه‌ها، توزیع آنها و استخراج و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار ارزیابی درونی صورت گرفته است.

براساس نتایج تحلیل نرم‌افزاری، به جز عامل «رسالت‌ها و اهداف» که در سطح مطلوب ارزیابی شده است، سایر عوامل در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارند؛ البته برحسب میانگین میانگین‌ها، عامل «پژوهش» و برحسب میانگین پرسش‌ها، عامل «امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی» وضعیت نامطلوب دارند. نمودارهای زیر نتایج نهایی عوامل ارزیابی‌شده را برحسب میانگین میانگین‌ها و میانگین پرسش‌ها نشان می‌دهد. براین اساس، به جز عامل «رسالت‌ها و اهداف» سایر عوامل با وضعیت مطلوب فاصله دارند و باید اقداماتی در جهت بهبود وضعیت آنها صورت گیرد.

نمودار میانگین پرسش‌ها در مورد گروه شهرسازی

نمودار میانگین میانگین پرسش‌ها در مورد گروه شهرسازی

پیشنادهای ارائه شده به تفکیک گروه، دانشکده، دانشگاه و وزارتخانه

پیشنادهای ارائه شده برای بهبودی وضعیت عوامل ارزیابی شده، دارای ابعاد مختلف هستند و در حوزه مسئولیت‌ها و اختیارات سطوح گوناگون آموزش، یعنی گروه، دانشکده، دانشگاه و وزارتخانه قرار دارند. در اینجا پیشنادهای مختلف به منظور دسته‌بندی و امکان پی‌گیری تحقق آنها در سه سطح گروه، دانشکده، دانشگاه و وزارتخانه ارائه می‌شود:

الف) پیشنهادهای ارائه شده در سطح گروه

عامل	پیشنهاد‌های بهبود وضعیت
رسالت‌ها و اهداف	۱. بازنگری رسالت‌ها و اهداف گروه شهرسازی هر دو سال یک بار با مشارکت کلیه اعضای هیئت علمی
مدیریت و سازمان‌دهی	۲. ایجاد انگیزه و الزاماتی برای افزایش مشارکت اعضای هیئت علمی در برنامه‌ریزی فعالیت‌های گروه
مدیریت و سازمان‌دهی	۳. تدوین شیوه‌نامه چگونگی انتخاب مدیر گروه و مسئولیت‌ها و اختیارات او با مشارکت کلیه اعضای گروه و پی‌گیری تأیید و تصویب آن در مراجع بالاتر
مدیریت و سازمان‌دهی	۴. تدوین برنامه‌ای برای تشکیل منظم جلسات شورای آموزشی و پژوهشی گروه
هیئت علمی	۵. تداوم اجرای برنامه مشاوره اعضای هیئت علمی با دانشجویان
هیئت علمی	۶. پیش‌بینی سازوکارهایی به منظور توسعه مشارکت اعضای هیئت علمی گروه در سمینارهای تخصصی
هیئت علمی و دانشجویان	۷. برگزاری نشست‌های دوره‌ای و مشترک با دانشجویان به منظور تبادل نظر
فرایند تدریس و یادگیری	۸. استفاده اعضای هیئت علمی گروه از روش‌های متنوع در آموزش و تدریس
فرایند تدریس و یادگیری	۹. استفاده بیشتر اعضای هیئت علمی از وسایل کمک آموزشی مانند ویدئو پروژکتور، رایانه و نرم‌افزارهای تخصصی در تدریس
فرایند تدریس و یادگیری	۱۰. استفاده از روش‌های متنوع ارزیابی پیشرفت تحصیلی از جمله ارزیابی مستمر در طول ترم و انتقال نتایج آن به دانشجویان
دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی	۱۱. انتقال نیازهای عمده گروه به مراجع مسئول در ابتدای هر سال تحصیلی توسط مدیر گروه و با مشارکت کلیه اعضای هیئت علمی
دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی	۱۲. بازنگری در میزان تناسب دروس نظری و عملی

ب) پیشنهادهای ارائه شده در سطح دانشکده

عامل	پیشنهاد‌های بهبود وضعیت
مدیریت و سازمان‌دهی	۱. تهیه و تأمین کتابچه مقررات آموزشی دانشگاه برای کلیه اعضای هیئت علمی
مدیریت و سازمان‌دهی و دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی	۲. طراحی و اجرای ساز و کارهای متنوع ارزیابی عملکرد گروه‌های آموزشی
هیئت علمی	۳. تداوم و توسعه برنامه سمینارهای داخلی دانشکده
دانشجویان	۴. توسعه امکانات رایانه‌ای و شبکه اینترنت و افزایش دسترسی دانشجویان به آنها
دانشجویان و امکانات و تجهیزات آموزشی و پژوهشی	۵. گسترش فضاهای آموزشی مورد نیاز گروه مانند کلاس‌های نظری، کارگاه‌ها، کتابخانه، سایت کامپیوتر و سایر فضاهای جانبی
فرایند تدریس و یادگیری	۶. برگزاری کارگاه‌های روش تدریس با شرکت متخصصان آموزشی
امکانات و تجهیزات آموزشی، پژوهشی	۷. استفاده از سیستم‌های باز دسترسی به کتاب در کتابخانه
امکانات و تجهیزات آموزشی، پژوهشی	۸. توسعه امکانات دسترسی به اینترنت برای دانشجویان و اعضای هیئت علمی

ج) پیشنهادهای ارائه شده در سطح دانشگاه

عامل	پیشنهاد‌های بهبود وضعیت
مدیریت و سازمان دهی هیئت علمی دانشجویان	۱. جذب اعضای هیئت علمی مورد نیاز با توجه به راه‌اندازی دوره‌های کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی و طراحی شهری در آینده نزدیک
مدیریت و سازمان دهی	۲. اعطای استقلال مالی نسبی به گروه‌های آموزشی و تامین بودجه مناسب برای تهیه بخشی از امکانات و تجهیزات مورد نیاز آنها
مدیریت و سازمان دهی	۳. افزایش اختیار اعضای هیئت علمی گروه در تنظیم و اصلاح فعالیت‌های آموزشی
هیئت علمی	۴. کاهش واحدها و ساعات موظف آموزشی به منظور توسعه فرصت‌های پژوهشی
هیئت علمی	۵. افزایش بودجه امکانات علمی و تسهیلات رفاهی مورد نیاز اعضای هیئت علمی
هیئت علمی	۶. ایجاد نظام اعطای تسهیلات مالی (grant) به اعضای هیئت علمی به منظور افزایش مشارکت آنان در سمینارها و دسترسی بهتر به امکانات کمک آموزشی
دانشجویان	۷. پذیرش ساعات مشاوره آموزشی اعضای هیئت علمی گروه با دانشجویان به عنوان بخشی از واحدهای موظف
پژوهش	۸. اختصاص زمان افزایش یافته طرح تمام وقت اعضای هیئت علمی به فعالیت‌های پژوهشی
پژوهش	۹. ایجاد انگیزه‌ها و الزاماتی برای مشارکت اعضای هیئت علمی در سمینارهای داخلی و خارجی
پژوهش	۱۰. افزایش بودجه پژوهشی به منظور توسعه فعالیت‌های پژوهشی
پژوهش	۱۱. تسهیل زمینه استفاده از فرصت‌های مطالعاتی برای اعضای هیئت علمی گروه

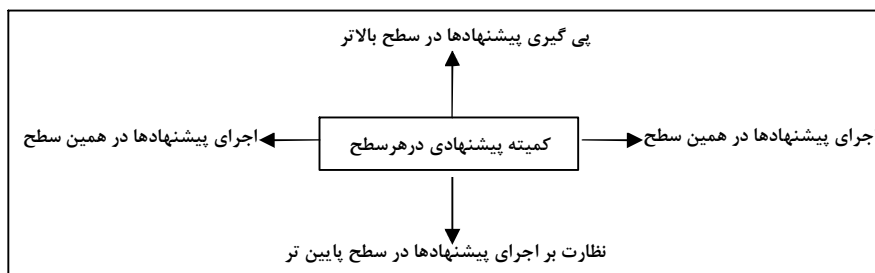
د) پیشنهادهای ارائه شده در سطح وزارتخانه

عامل	پیشنهاد‌های بهبود وضعیت
مدیریت و سازمان دهی، دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی	۱. تامین اعتبار به منظور تداوم اجرای طرح ارزیابی درونی گروه‌های آموزشی در مقاطع چهارساله
هیئت علمی	۲. بازنگری در ظرفیت پذیرش دانشجو و کاهش آن به حدود ۲۵ نفر در هر سال
دانشجویان	۳. اعمال سیاست‌های تمرکززدایی و افزایش اختیارات گروه‌های آموزشی در تدوین سیاست‌های کلی گزینش دانشجو

چگونگی اجرای پیشنهادها و نظارت بر انجام آنها

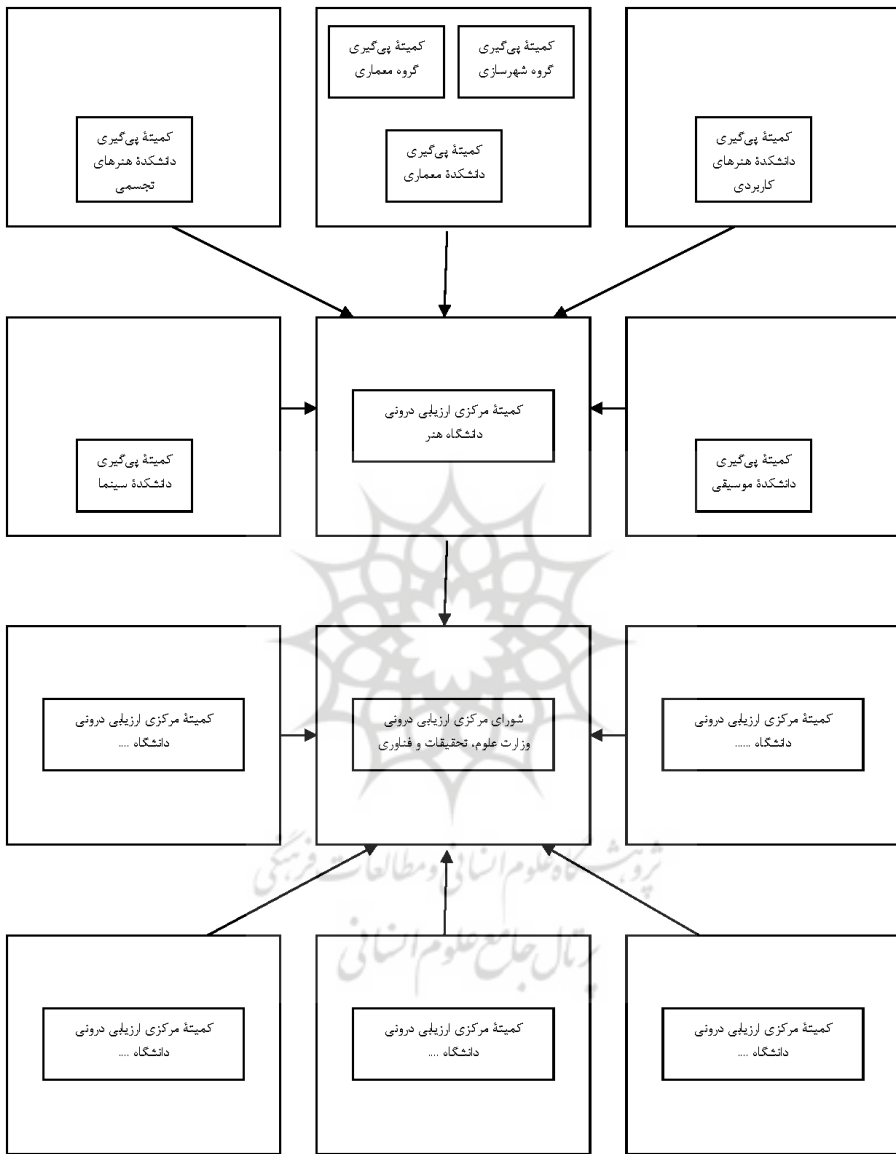
در بخش قبل کلیه پیشنهادهای ارائه شده به تفکیک سطوح نهادی مختلف و واحدهای مسئول (گروه، دانشکده، دانشگاه، وزارتخانه) دسته‌بندی شده است. دسته‌بندی پیشنهادها برحسب حدود وظایف و اختیارات قانونی واحدهای مختلف صورت گرفته است. اجرای هر یک از این پیشنهادها منوط به پی‌گیری و اقدام واحد مسئول آن است. بر این اساس، ضروری است در هر سطح کمیته‌ای تشکیل شود. این کمیته، دارای وظایف سه گانه اجراء، پی‌گیری و نظارت است؛ به این مفهوم که کمیته هر

سطح مسئول اجرای اقدامات پیشنهادی در همان سطح، پی‌گیری اجرای پیشنهادها در سطح بالاتر و نظارت بر اجرای پیشنهادها در سطح پایین‌تر است.

نمودار وظایف سه گانه هر کمیته

نمودار بعد ساختار کلان پیشنهادی اجرای اقدامات را نشان می‌دهد. بر اساس این ساختار، پیشنهاد می‌شود کمیته پیگیری و اجرای اقدامات در سطح گروه شهرسازی تشکیل شود. این کمیته، مسئولیت اجرای کلیه پیشنهادها را ارائه شده در سطح گروه شهرسازی و پیگیری اجرای پیشنهادها را ارائه شده در سطح دانشکده را به عهده دارد. در سطح دانشکده پیشنهاد می‌شود کمیته‌ای متشکل از نمایندگان کمیته‌های ارزیابی گروه شهرسازی و گروه معماری به اضافه نماینده رئیس دانشکده تشکیل شود. این کمیته مسئول اجرای پیشنهادها در سطح دانشکده، نظارت بر اجرای پیشنهادها در سطح گروه و پیگیری اجرای پیشنهادها در سطح دانشکده است. در سطح دانشگاه، پیشنهاد می‌شود کمیته مرکزی ارزیابی درونی متشکل از نمایندگان کمیته‌های ارزیابی دانشکده‌های مختلف به اضافه نماینده رئیس دانشگاه تشکیل شود. کمیته مرکزی مسئول اجرای پیشنهادها در سطح دانشگاه، نظارت بر اجرای پیشنهادها در سطح دانشکده و پیگیری اجرای پیشنهادها در سطح وزارتخانه است. در سطح وزارتخانه پیشنهاد می‌شود شورای ارزیابی درونی متشکل از نمایندگان کمیته‌های مرکزی ارزیابی درونی دانشگاه به اضافه نماینده وزیر علوم تشکیل شود. این شورا مسئول اجرای پیشنهادها در سطح وزارتخانه و مسئول نظارت بر اجرای پیشنهادها در سطح دانشگاه است. در صورت تشکیل کمیته‌های فوق و ایجاد ارتباط و هماهنگی میان آنها می‌توان پیشنهادها را به اجرا در آورد.

نمودار ساختار پیشنهادی برای اجرای اقدامات

نتیجه‌گیری نهایی در باره کیفیت گروه: حال و آینده

نتایج ارزیابی درونی عوامل تأثیرگذار بر کیفیت گروه آموزشی شهرسازی نشان می‌دهد، وضعیت کلی گروه شهرسازی در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد. میزان مطلوبیت کل عوامل برحسب میانگین میانگین‌ها معادل $2/76$ و برحسب میانگین پرسش‌ها معادل $2/88$ به دست آمده است. کیفیت گروه از نظر عامل رسالت‌ها و اهداف در سطح مطلوب و از نظر سایر عوامل در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد؛ البته تفاوت‌هایی میان سطح‌بندی عوامل وجود دارد. این تفاوت‌ها در سطح ملاک‌ها آشکارتر می‌شود و در سطح نشانگرها به طور مشخص وضعیت دقیق عوامل مشخص می‌شود. در این سطح، طیف گسترده‌ای از کیفیت نشانگرها مشاهده می‌شود؛ به نحوی که برخی نشانگرها در وضعیت کاملاً مطلوب و برخی دیگر در وضعیت کاملاً نامطلوب قرار می‌گیرند. در واقع در سطح نشانگرهاست که می‌توان اقدامات دقیق برنامه‌ای را تدوین کرد.

به طور کلی نتایج حاصل به مفهوم آن است که وضعیت گروه با سطح مطلوب فاصله دارد و باید اقداماتی برای رفع کمبودها و نقاط ضعف گروه انجام شود. اهمیت و ارزش فرایند ارزیابی در آشکارسازی این نقاط ضعف و ارائه تصویر جامعی از وضعیت گروه در زمینه کلیه عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهای تشکیل دهنده آن نهفته است. در ارزیابی درونی گروه شهرسازی، با فرض اینکه عوامل و متغیرهای درونی تأثیرگذار بر کیفیت گروه به درستی شناسایی شده‌اند، با تصویری رو به رو هستیم که در آن هم وضعیت موجود گروه به تفکیک عوامل، ملاک‌ها و نشانگرها مشخص شده است و هم وضعیت مطلوب گروه در قالب رسالت‌ها و چشم‌اندازها ترسیم شده است. در این تصویر عوامل تشکیل دهنده وضعیت موجود با تکیه بر معیارهای تحقق اهداف و رسالت‌ها سطح‌بندی شده‌اند. اقدامات پیشنهادی، مسیر حرکت از وضعیت موجود به وضعیت مطلوب را نشان می‌دهد و سطوح نهادی مسئول انجام اقدامات یعنی گروه، دانشکده، دانشگاه و وزارتخانه نیز مشخص شده‌اند. تحقق هر یک از اقدامات پیشنهادی به مفهوم نزدیک شدن به وضعیت مطلوب است. حرکت در این مسیر مستلزم همکاری سطوح مختلف نهادی تأثیرگذار بر کیفیت آموزش گروه شهرسازی است.

منابع

- بازرگان، عباس (۱۳۸۶). سومین همایش ارزیابی درونی. دانشگاه تهران.
- برک پور، ناصر (۱۳۸۲). *ارزیابی عملکرد. فصلنامه مدیریت شهری*، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور.
- بیکر، ترز. ال. (۱۳۷۷). *نحوه انجام تحقیقات اجتماعی*. ترجمه هوشنگ نایی، انتشارات روش.
- دانشگاه صنعتی امیرکبیر (۱۳۸۱). *گزارش طرح ارزیابی درونی گروه‌های ریاضی محض و ریاضی کاربردی و گزارش پیوست*، سازمان سنجش آموزش کشور.
- سازمان سنجش آموزش کشور (۱۳۸۰). *مجموعه عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهای جامع ارزیابی درونی*، گزارش منتشر نشده.
- سازمان سنجش آموزش کشور (۱۳۸۴). *راهنمای جامع نرم‌افزار ارزیابی درونی*.
- محمدی، رضا (۱۳۸۳). *راهنمای عملی انجام ارزیابی درونی در نظام آموزش عالی ایران: تجارب ملی و بین‌المللی*، تهران: انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور.
- Campbell, C. & Rozsnyai, C. (2002). *Quality assurance and the development of course programmes*. Papers on Higher Education Regional University Network on Governance and Management of Higher Education in South East Europe, Bucharest, UNESCO.
- Financial Services Authority (2002). *Our approach to performance evaluation*. London.
- Ghobadian, Abby & Asworth, J. (1994). Performance Measurement in local government: Concept and practice. *International Journal of Operation and Production Management*, Vol.14, No.5, MCB University Press.
- Harvey, L. (2002). *Quality assurance in higher education: some international trends*, Higher Education Conference, Oslo.
- Harvey, L. (2004). *Analytic quality glossary, quality research international*.
- Hatry, Harry & Bryan, S. (1998). *Performance measurement*. Urban Institute, Washington D.C.
- Love, Arnold J. (1991). *Internal evaluation: Building organizations from within*. Sage Publications.
- Vlasceanu, L., Grunberg, L. & Parlea, D. (2007). *Quality assurance and accreditation: A glossary of basic terms and definitions*. Bucharest, UNESCO.
- Websites
1. www.Guni_rmies.net (Global University Network for Innovations)
 2. www.qualityresearchinternational.com